

Şevku Tarâb Peşrev

Ney

Nâyî Baba **Raşid Efendi**

Usûlü : **Devr-i Kebir** [28 / 4]

[1820 - 1892]

1 . H a n e / (Hane-i Evvel) / (Serhane)

5
10
14
18
22
25
SON / (Temmet)

2 . H a n e / (Hane-i Sani)

29
33
38
42
46

3 . H a n e / (Hane-i Salis)

29
34
39

Nâyî Baba

Raşid Efendi

Saz eserleri bestekarıdır. Mızıkay-i Hümayun'da yüzbaşı rütbesiyle Ney üflemiş ve öğretmiştir. Neyzen Oskiyan'ın talebesidir. Bir hayli Neyzen yetiştirmiştir. En önde gelen öğrencisi, Zakirbaşı Mehmed Efendi'dir. Hamparsum ve Batı notalarını biliyordu. Hamparsum ile yazdığı nota defteri İstanbul Üniversitesi Devlet (eski belediye) konservatuvarı arşivindedir. Bestelediği peşreve güfte tatbik ederek, karçe haline getirmiştir. Segah-Araban makamını bulmuştur. İsmail Hakkı Beyin hocasıdır.

Devr-i Kebir Usûlü

"Büyük devir /usul" anlamına gelen bu tabir 28 zamanlı bir büyük usulün adıdır. Bir yürük semâi, iki sofyan ve yine bir yürük semâi, iki sofyanın bir araya gelmesinden meydana gelmiş olup (6+4+4+6+4+4=28) 28/8'lik birinci ve 28/4'lük ikinci mertebeleri kullanılmıştır. Bunlardan yaygın şekilde kullanılan ikinci mertebeye karşılık bilhassa Mevlevî âyinlerinin üçüncü selâmlarının ölçüldüğü birinci mertebeye bunun dışında çok az rastlanır.

XV. yüzyıldan bu yana pek çok eserin ölçüldüğü devr-i kebir usulünün ikinci mertebesi, zaman içinde ilk şeklindeki bazı vuruşlarının velvelelendirilmesi (küçük vuruş parçalarına ayrılması) suretiyle velvelelendirilmiş şekli icra edilmektedir. Bu değişiklik sebebiyle usulün yapısı 6+4+4+6+4+4 yerine 6+4+6+4+4+4 tarzına dönüşmüş kabul edilebilir. Usul mertebelerinin şematik olarak gösterildiği aşağıdaki şekilde usulün eski yapısı çizimin altında belirtilmiştir.

Âhenkli ritmik bir yapıya sahip olan bu usul, özellikle peşrevler başta olmak üzere kâr, beste, Mevlevî âyinlerinin üçüncü selâmları, tevşih ve bazı ilâhilerde kullanılmıştır. Ancak usulün bestelerde kullanılışı ayrı özellik gösterir. Devr-i kebir usulüyle daha çok "ikinci beste"ler ölçülmüştür. Bunlarda bir mısra iki usulden meydana gelir; mısraı takip eden terennüm kısmı da bir veya iki usulden teşekkül eder. İki usulden oluşan terennümlerin birinci usulünde ikâi (ritmik/usulî) terennüm, ikincisinde mısraın sonundan alınmış bir bölüm yer alır. Terennümün bir usul tuttuğu bestelerde ise sadece lafzî terennüm bulunur. Buna göre devr-i kebir usulüyle ölçülmüş bestelerde her hâne bir usullü terennümde üç usul, iki usullü terennümde de dört usulden meydana gelir.

Muzaaf Devr-i Kebir. Eski nazariyat kitaplarında devr-i kebir usulü 14 zamanlı olarak gösterilmiş ve 14/2 ile 14/4'lük iki mertebesinin olduğu belirtilmiştir. Bunlardan 14/2'lik mertebenin günümüzdeki 28/4'lüğe, 14/4'lük mertebenin de 28/8'lik mertebeye karşılık olduğu görülmektedir.

Devr-i Kebir Darb Usûlü

1. Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
2. Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
3. Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
4. Darb : (Düm) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
5. Darb : (Tek) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
6. Darb : (Te) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]
7. Darb : (Ke) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]
8. Darb : (Düm) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
9. Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
10. Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
11. Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Zayıf]
12. Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
13. Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
14. Darb : (Ta-Aa) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
15. Darb : (He-Ek) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
16. Darb : (Te) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
17. Darb : (Ke) / [1 Zamanlı ve Zayıf]
18. Darb : (Te) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
19. Darb : (Ke) / [1 Zamanlı ve Zayıf]

Kaynak ::

Türk Müsiki Nazariyatı ve Usülleri-Kudüm Velveleleri İsmail Hakkı ÖZKAN [1941- 2010]